

Úrben, álomban, szerelemben

Laboda Kornél: Gavarin és az álomantenna

KURUCZ ANIKÓ – BAKA L. PATRIK¹

In space, in dream, in love (Kornél Laboda: Gavarin és az álomantenna)

Abstract

Kornél Laboda's second novel, *Gavarin és az álomantenna* was published in the Absolute Books series by Pagony Publishing and won the Children's Book of the Year Award in 2022. This novel tells the story of an extraordinary space journey: the protagonist Gavarin's alienation (from home, school, childhood) becomes the source for a galactic voyage. The space journey is a series of adventures: Gavarin first encounters exotic things in the universe: unusual creatures and foods, planets and phenomena, and on his exploration he will be joined by his companions. They have a strange mystery to unravel: the mystery of the "dreamlessness" and greying of the universe. This road movie or science fiction dystopia is, of course, not only about an external journey, but also about an internal one: our study will examine how, in this young adult novel, the creation of identity, the recovery of the face, is achieved within the framework of a dystopian world; how an adolescent boy finds himself between the experience of escapism as a starting narrative and the experience of anti-utopia based on an authoritarian social order.

Keywords: science fiction; dystopia; youth novel; road movie in space; escapism

Subject-Affiliation in New CEEOL: Language and Literature – Studies of Literature – Hungarian Literature

DOI: 10.36007/eruedu.2025.3.122-130

Bevezetés

Laboda Kornél második regénye, a *Gavarin és az álomantenna* a Pagony Kiadó Abszolút könyvek című sorozatában jelent meg, és 2022-ben elnyerte Az Év Gyerekkönyve Díjat.² A shortlist jelöltjei között szerepelt Milbacher Róbert *A nagy kanizsár összeesküvés* című meseregénye is. Ez azért különösen figyelemreméltó, mert a *Gavarin* és *A nagy kanizsár összeesküvés* is egy diktatórikus rendszer kritikája, ráadásul mindkét mű katicaszereplőkkel (is) „dolgozik”. Ami a strukturális

1 Baka L. Patrik a dolgozat írásának idején a Nemzetközi Visegrádi Alap ösztöndíjában (International Visegrad Fund, 2025–2026, No. 52510396) és a Tempus Közalapítvány által gondozott Fiatal oktatói ösztöndíjban (2024–2025, No. HTP7FPUWY2025/EG-00022-2025) részesült.

2 Laboda Kornél első regénye, a mátéPONTindul a Pagony Tilos az Á könyvek című sorozatában jelent meg 2015-ben.

különbséget illeti, amíg a *Gavarin*ban az előszó, a *Kanizsár*ban az epilógus tartalmazza az elbeszélői metareflexiókat.

Történet

A regény főhőse, a beszélő nevű (vö. az orosz говорить ~ beszélni, mondani) s az induláskor kilencéves Gavarin egy szép napon elhagyja otthonát – ám korántsem szokványos módon szökik meg hazulról. Gyerekszobáját űrhajóvá alakítja át, s egy jól időzített, hatalmas villámcsapásnak köszönhetően sikerül annyi elektromosságot „szereznie”, amely kiröpi űrhajóját (vagyis a szobáját) a világűrbe. Útra kelésének oka tulajdonképpen egyszerű: nem akar iskolába járni, és nem akar felnőni sem. Mivel úgy tűnik, az élet mégis megállíthatatlanul efelé tart (a felnőtté válás elkerülhetetlen), elszánja magát erre a radikális lépésre. Az űrutazás kalandok sorozatából áll: először az univerzum egzotikus dolgaival ismerkedik meg: különös lényekkel és ételekkel, bolygókkal. Ám ahogy az lenni szokott, a roadmovie-k mindig belső utazások is egyúttal: az önismeret pedig leginkább társakkal, kapcsolódásokon keresztül lehetséges. Bukta kutya, Bruckner és Mása cicák, illetve a névtelen hűsevő növény Gavarin otthonról hozott kísérői, ám űrmagánya akkor oldódik igazán, amikor a gumicukorbolygón megismerkedik a tudós-mérnök Makszimovval (aki koffeinfüggőségét kielégítendő kávégépeket szerel az űrhajó minden szegletébe), aztán a világegyetem északi határán túlról (a „nagy semmiből”) csatlakozik hozzájuk az alakváltoztató Z is. A békés utazás, közös mozizás, a (röviden leírt) űrkalandok viszonylag kiegyensúlyozott életet biztosítottak az űrhajó legénységének. A bonyodalmat a megmagyarázhatatlan álmotlanodás és a kiüresedés okozta. Az álmotlan élet azért vált veszélyforrássá, mert az űrhajó álmom meghajtású volt; a világegyetem kiüresedése, baljós csendje pedig összefüggött mindezzel. Kilenc, a gyönyörű, szőke, kék szemű pánagalaktikus serifflány – aki megmentette Gavarinét életét a Hamis holdas bolygón, s akibe rögtön beleszeretett a főhős – ennek a rejtélynek eredt a nyomába. Különös, aggasztó híreket hallott ugyanis az ún. Vertov-rendszer felől. Gavarin pedig – engedelmessé sejtéseinek és szívének – Kilenc után indult, hogy megkeresse, s ha kell, megmentse őt. Gavarin azonban hamarosan csapdába esett: Rang Nadúr (néni) iskolájának foglya lett: újra az olyannyira utált iskolapadban találta magát. Az iskolába járás pedig elszűrkitette lényét. S mikor már úgy tűnik, hogy Gavarin végleg belefásul a vég nélkül ismétlődő, mechanikus, lélekölő-magoltató iskolás rendbe a szabadulás legkisebb esélye és reménye nélkül, megjelenik Makszimov, illetve Kilenc, s segítségükkel nemcsak Gavarin menekül meg, hanem a titkot is sikerül kideríteniük: Rang Nadúr felelt az álmok eltűnéséért és egyúttal a világegyetem baljós csendjéért. Kijátszva Rang Nadúrt és katicabogár-seregét hőseink tovább folytatják útjukat – immáron Kilenc, a pánagalaktikus serifflány titkos gységeként.

„Ez a történet a világűrben játszódik, éppen úgy, mint az összes többi történet” (Laboda 2021, 5). Ezzel a szellemes felütéssel kezdődik a szerzői előszó. Valóban, tulajdonképpen minden történet a világűrben játszódik.

Az előszóban a történet megalkotottságára vonatkozó szerzői megjegyzések, kommentárok olvashatóak: ebben a metareflexióban nem a szerző és az elbeszélő elkülönítése, a demarkációs vonalak meghúzása történik, hanem a fiktív és a valós *igazságának* kérdése tematizálódik.

Műfaji dilemmák

Ha a Gavarin műfaji besorolhatóságát vizsgáljuk, akkor a spekulatív fikciós irodalom műfajai közül a sci-fi zsánerét említhetjük. Gombos Péter osztályozását alapul véve további kategóriaként adódik a *sci-fi alapú* (tehát nem mesei alapú) disztópia mint műfajelméleti címke (Gombos 2009; 2021). A már említett elszürkülés, a presszió előmozdította, majd önként vállalt uniformizálódás, a fokozatos emlékvésztes mind-mind disztópikus jegyek. Ami a sci-fi előtagot illeti, a regényben a tudományos-fantasztikus történetek viszont kevésbé hangsúlyosak, ugyanis nem a tudományos/technológiai fejlesztés társadalomra vagy egyénre gyakorolt hatásának bemutatása a cél. Persze néhány különös találmány – elsősorban Makszimov jóvoltából – említésre kerül (antigravitációs mozsizoba, beépített kávéfőző az űrhajó minden szegletében), illetve az olyan „szokásos” eseménnyel is találkozunk a regényben, mint az időutazás, ám nem a cselekmény szerves vagy központi, bonyodalmat okozó részeként: az időutazással, pontosabban időcsapdával ugyanis Makszimov életének korábbi szakaszaiba nyerünk betekintést. A folyton innováción töprengő tudós ugyanis belerepül egy fekete lyukba, amely az élet minden pillanatának identikus újraélését eredményezi. A komikum s egyben a tragédia abból a sci-fi-től vagy alternatív történelmi regényektől szokatlan megoldásból származik, hogy nincs választás, nincsenek párhuzamos életek, sorselágazódások: az újraélés megbénított akarattal, pontosabban a szabad akarat hiányával jár. Makszimov így egészen pontosan tizenhétszer élte újra az életét, míg végül sikerült az éberség egy olyan fokát elérnie, amikor is űrhajójának elirányításával nem repül bele ismét a circulus vitiosus játszó fekete lyukba. Makszimov – a regény szerint – megnézte, mi van az eseményhorizonton túl. Érdekes módon ugyanaz a bénultság jellemzi Makszimovot a fekete lyuknál, mint történetünk kezdetén: Gavarin úgy talál rá erre az tudósra, hogy az nem tud elszakadni a mágikus gumicukorbolygótól. Barátságuk éppen ennek apropóján kezdődik, mivel hősünk leleményesen és igen határozottan megakadályozza Makszimov *beleragadását* a dolgokba. A mindig ugyanúgy végződő időutazás elkerülésére Makszimov aztán feltalálta az időkapuszlat. (Az időkapuszla szerkezetének leírása ugyanolyan bámulatos könnyedséggel és magától értetődő természetességgel történik, mint Gavarin szobájának űrhajóvá alakítása.)

A *Gavarin* egy űrben játszódó *road movie*, s az utazás, az úton levés nagy hagyományának és szemantikai telítettségének, allegorikus funkciójának köszönhetően természetesen a belső, önismereti utazás is belefért az interpretáció értelmezési keretei közé. Egy beszélgetésben³ a szerző, Laboda Kornél az erre tett

3 Gavarin és az álomantenna – Jásdi Juli illusztrációs kiállítása a Jókai Klubban. Beszélgetés Laboda Kornéllal és Jásdi Julival. <https://www.youtube.com/watch?v=Xj4qCn5rbzU&t=1112s> (Letöltés: 2025.06.10.)

utaláskor – megengedve, nem vitatva természetesen az interpretációk, értelmezések szabadságát, sokszínűségét – leszögezi, hogy szándéka szerint ez egy *külső* utazás, azaz nem önismereti út allegorikus megéneklése volt az elsődleges célja. Ugyanakkor a már említett előszóban mégiscsak az úgynevezett *külső* utazás (az úrjelenlét) kulisszáit teszi zárójelbe, tartja másodlagosnak, s bizonyos emberi értékek megtalálását, a humán létből/élményekből való részesülését helyezi könyvének centrumába. Igaz, hozzátehetjük, eközben valóban nem a jellemfejlődés, a karakter belső természetének alakulása kerül az elbeszélői optika középpontjába. (Nem kísérik vagy részletezik hosszú leírások, magyarázatok a belső élet kívülről láthatatlan változásait, bár a disztópikus fejezetekben, ahol Rang Nadúr Iskolájának gépezete került bemutatásra, s ahol a szemek elszürkülése jelezte az előszóban is emlegetett kíváncsiság, fogékonyság, vágyakozás és szenvedély megszűnését, akkor többet kapunk Gavarinból. Hogy ne kelljen szüleire, cserbenhagyott barátaira és szerelmére gondolnia, teljes lényével kell belevetnie magát az iskolai gépezet gondosan ütemezett közömbös rendjébe.) Illetve a cselekményvezetés indirekt módon is utal a változásra: hiszen egy olyan fiú, aki korábban feltehetően nem a bátorságáról/bátor hőstetteiről volt híres, leküzdve saját félelmét, ellentmondva a józan belátásnak – hiszen csak két álomkonzervük maradt –, mindent maga mögött hagy, hogy szerelme megmentésére induljon az ismeretlen Vertov-rendszerbe, azaz igencsak meg kell haladnia korábbi önmagát.

A szerző már az előszóban előrebocsátja regényének kvázi-tanulságát, amelyhez a regény befejezését követően érdemes visszatérni:

„Ez a történet egy ilyen úfőről szól, vagyis olyasvalakiről, aki nagyon egyedül érzi magát, és ezért bátran nekivág a világűrnek, hogy megtalálja azokat, akik befogadják. A barátait. Mert ilyen emberek, mármint barátok, tényleg mindenki számára vannak, és tényleg meg lehet találni őket, csak van úgy, hogy nagyon sokáig kell keresni. De még akkor is fontos tudni, hogy vannak valahol, ha ez éppen egyáltalán nem tűnik valószínűnek, mert olyan, mintha az egész az ellenségünk lenne. Csak soha nem szabad feladni. Még akkor is meg tudjuk találni azokat, akik elfogadnak bennünket, ha egy picikét sem rendelkezünk úrhajóval. Az úrhajó nem fontos. A kíváncsiság a fontos” (Laboda 2021, 7).

Mészáros János kritikájában két műfaji meghatározással találkozunk: egyrészt a *Gavarint* sci-fi allúziókkal rétegzett laza kalandregényként definiálja, másrészt felveti az alkalmazott irodalom olvasatának lehetőségét. (A kritika egészen pontosan azt mondja, hogy a kalandregény talán csak alkalom az iskolai szocializáció témájának kifejtéséhez, azaz egy társadalmi probléma irodalmi illusztrációjaként is működhet a szöveg.) E műfaji hovatartozás dilemmájára – a rajongói olvasat felől – két lehetséges magyarázattal szolgál: felveti a sorozatteória és a fantáziатеória lehetőségeit. A sorozatteóriát – tehát, hogy a Gavarin egy sorozat, de legalábbis egy trilógia nyitánya – a kiadó, az eladhatóság könyvpiaci szempontjai tennék érthetővé. Ez magyarázná a bővebben nem kifejtett, illetve meg nem világított szövegi popkulturális utalások jelentését. A fantáziатеória szerint viszont az egész történet csupán Gavarin elméjében játszódik le (Mészáros 2021).

Annyit bizonyosan állíthatunk, hogy a *Gavarin és az álomantenna* kalandregény: amint előrehaladunk az eseményekben, egyre világosabbá válik, hogy a történetek színhelye egy *(z)űruniverzum*.

Gavarin bolygók közötti kalandozása hasonló Saint-Exupéry kishercegéhez: bár ott egy-egy bolygó valamely emberi visszásság, gyarlóság, fonák társadalmi berendezkedés vagy mánia, megszállottság szomorú kritikája is egyúttal. Ezzel ellentétben itt az egyes, csak felsorolásszerűen ismertetett bolygók a maguk különlegességével jellemzettek (fánkbolygó csokióceánnal, gumicukorbolygó, vat-tacukorbolygó a gyermekfantáziák csodálatos tárgyaiként: bár Gavarin, illetve az elbeszélői nézőpont érzékelteti, hogy *csak beleragadni* lehet ezekbe a szirupos valóságokba). Illetve a nagy volumenű kalandoknak – amelyeket a kozmonauta-hármas, vagyis a kapitány, az első tiszt és a második tiszt (Gavarin, Makszimov és Z) visz véghez – csak rövid lajstromát olvashatjuk, azaz szűkre szabott tudósítást az eddigi üreseményekről: Malivia hercegnő kiszabadítását a szatyorfejek fogságából; látogatást a bajusz-bolygón; a Szingulárum bolygó békés népének megmentését Mord cár csalánhadseregének inváziójától, valamint azt, hogy ők érték el először a világegyetem történetében a kozmosz északi határát, „vagyis az űr egyik legesleg-végét, amin túl már semmi nincs és minden van” (Laboda 2021, 40).

A kozmikus kalandok sorában fordulatot hozó Hamis Holdas bolygó viszont az a hely, ahol éjszakai oldala is van a mindig idillikus nappali világnak. A nappal fényében barátságos, harmonikus alakok fenyegetőkké (lásd: hamburgerek) és a csendes-békés történetek éjszaka gyilkos, horrorisztikus eseményekké válnak.

A Hamis Holdas bolygón él Topáz Tina is, akiről egy ponton túl kimondja a regény, hogy „nem lehet rajta segíteni” (jelzés értékű, hogy elfordul tőle az ablak, s nem mutatja neki a világot). Úgy tűnik, nem is, de aztán a történet végén épp hőseink ráhatására igazi átalakuláson (kinyíláson) megy keresztül, s szabadulást hozó kulcsfigurává is válik.

Topáz Tina, Rang Nadúr, a galaktikus diktátor és Kilenc is emberek, de legalábbis emberformájúak, egyébként az univerzum telis-tele van olyan különösen egybeszerkesztett lényekkel, mint Horatius *Ars poeticájának* azon része, amelyben a művészet szabályrendszerét illetően az összeillőség mértékéről értekezik.

Ami az intertextuális kapcsolódást illeti, Rang Nadúr emlékeztet bennünket a Főnéni-re Ken Kesey *Száll a kakukk fészkére* című regényéből. A hasonlóság persze esetleges, és nem teljes az analógia, de a tervezett Javitó (a fejecskében minden komisszást egyet s mindenkorra megszüntető) készüléke, illetve maga az eljárás pontos egyezést mutat az elektrosokk-terápiával vagy éppen a lobotómia aktusával.

Főgonoszunk a történet végén nem bűnhődik meg (legalábbis a klasszikus meseből ismert módon), egyszerűen csak visszaváltozik *nénivé*. Etelka nénivé. Ez a visszaalakulás különbözik a Százarcú Boszorkány jóságos öreganyóvá változásától: míg Lázár Ervin meseregényében (*Szegény Dzsoni és Árnika*) a rossznak esélye lesz jóvá válnia, az ártónak segítővé, addig Etelka néni sorsáról közelebbit nem tudunk meg, csak annyit, hogy tűnődésébe merülve felhagyott univerzumbeli diktatúrájának kiépítésével.

Kép és nyelv

A *Gavarin és az álomantenna* képi világának Jásdi Juli a megteremtője. Kaiser Zsanett *Tempevölgyben* megjelent könyvkritikája hosszan értékeli Jásdi Juli illusztrációs tevékenységét – nem véletlenül (Kaiser é. n.). Jásdi Juli – fiatal kora ellenére – számos díjjal és elismeréssel büszkélkedhet. 2017-ben Tóth Zsófiával együtt megnyerte a Finlandia és az Arthungry.com közös pályázatát. A feladat a finn vodkamárka fesztiválszettjének elkészítése volt. Két évvel később *Tintaló* című projektjével az 5. ArtHungry Díj képgrafikai kategóriájának nyertese. A *Tintaló* egy rendkívül izgalmas, humoros-szatirikus grafikasorozat az alkoholizmusról. (A *Tintaló* a grafikus diplomamunkája is egyúttal.) 2020-ban Az Év Ifjúsági Könyvének, Lipták Ildikó *Csak neked akartunk jót* című munkájának illusztrátora, illetve Várszegi Adél minkét művének (A *ló, aki zebra volt*, 2020; A *papagáj, akit Péntek Tizenharmadikának hívtak*, 2023) rajzolója. Kaiser Zsanett szerint a *Gavarin*hoz készített grafikák nem egyszerűen egy-egy regénybeli cselekménymozzanatnak a vizuális megjelenítői, hanem egy egész eseménysor hordozói az összetorlódó álomképekhez hasonlatosan (Kaiser é. n.). Egy-egy kép valóban igazolja ezt a meglátást, de a grafikák többsége a *Gavarin*ban egy konkrét akciórészlet megvilágítását, kiemelését célozza. Kevésbé a sűrítés vagy a torlódás az, ami a vizualizáció egyediségét garantálná, hanem például a méretezés, a túldimenzionálás: a szomszédos lapokra átkúszó rajz plasztikusan érzékelteti a történés akciójellegét, a megállíthatatlan offenzívát (például lásd a 238–239. oldalon). A fekete-fehér rajzok Jásdi Juli grafikai világának szinte állandó ismertetőjegyei,⁴ de ebben az esetben az úrtémához is kiválóan illenek.

Ami a nyelvi leleményt illeti, elsősorban a *felkiáltások* [„Szentséges helikopter, hogy te mennyire hülye vagy!” (29); „Magasságos meteor!”; „Kozmikus kaktusz!” (90); „Magasságos úrpor!” (78); „Magasságos fényfűrész, dehogy nyomom meg az indítógombot!” (30)], a *szóalkotások* [főként a gasztronómia területéről: andromédasajtós kriptoszauruszborda, peoniai vojvodamártás (108); corvói hínártea, aloés zafirtea, kardamonos pontytea (122)] formájában mutatkozik meg. A (nem nyelvi) humorra is bőven akad példa. A következő dialógus szépen mutatja a fontossági sorrendet és a prioritásokat:

„– *Valami nincs rendben – mondta Kilenc.*

– *Nem ízlik a sajtorta? – motyogta Makszimov, és elsápadt.*

– *Az univerzumra gondoltam – válaszolta Kilenc. – Ott nincs rendben valami.*

– *Huhh, akkor jó – sóhajtott megkönnyebbülten Makszimov. – Már attól félt-em, hogy elrontottam a sajtortát”* (Laboda 2021, 108–109).

4 „Aki ismer, az tudja, a legtöbb munkám szinte teljesen változatlanul kerül ki a füzetemből. A rajzaim pedig eredetileg is feketék. Persze, digitalizálva van mind, hogy könnyebb legyen velük dolgozni, de egyáltalán nem manipulálom őket. Ez sokszor azt is jelenti, hogy már-már azt érzem, hogy a számitógépre vezető úton elrontom őket. Szeretem a kis bizonytalan vonalakat, amiket a sima, fekete tollal irányítgatok a papíron. Pontosan emiatt nem szeretek vázlatozni. Meg aztán jön a rajztábla, ami sok kis rezgést elegyenget. Ezt aztán csak én látom, úgyhogy végeredményben egy az egyben a kis naplóm feljegyzései láthatóak” (Farkas-Zentai 2019).

Disztópia és rend

Gavarin a Vertov-rendszerben az egyformaság végtelenített terébe érkezik. Ezt a folyamatos építkezések jelzik: fakósárga épületek, végláthatatlan folyosók, egyforma házfalak monoton rendje tudósít a sablon normatív törvényeiről. A tér egyformaságát a lények uniformizálódása kíséri. Ez az uniformizálódás a láng nélküli, fényt veszített szürke tekintetekben testesül: előbb-utóbb mindenkit bekebelez az általános szürkeség, ami érthető is, hiszen egy álmok nélküli világrend kiépítése zajlik. A disztópikus diszletek szépen ellenpontoszák az álommal (is) felépített univerzum sokszínűségét. Az álomhiány a fakulás és egykedvűség legfőbb előidézője. A sokszínűség pedig a kiszámíthatatlanságban és a váratlanságban is rejlik, s ettől olyan kalandos és akciódús hőseink utazása.

„Az igazi rendben mindennek és mindenkinek megvan a helye és a szerepe. Még akkor is, ha valaki, mondjuk, nem tudja magáról, hogy mi is az ő helye vagy szerepe. Senkinek sem kell még egy picikét se megváltoznia ahhoz, hogy része legyen a világegyetem rendjének. Mindenki rögtön a része, ahogy megszületik. És ez egy hatalmas rend. Nagyon, nagyon, nagyon, nagyon, nagyon nagy. Sokkal, de sokkal, de sokkal nagyobb, mint én vagy az Etelka néni vagy ez az egész Iskola. Olyan nagy ez a rend, hogy nem is tudjuk egyáltalán átlátni. És mert nem látjuk át, ezért megijedünk. A világegyetem félelmetes. De nem annyira, mint az Etelka néni. [...] Mert Etelka néni fél. Méghozzá attól fél, hogy nem tudja irányítani a dolgokat az életében. Ezért aztán irányítani akarja a dolgokat a világegyetem életében. Csakhogy ez sehogyse sikerül, és ezért aztán Etelka néni dühös, és azt gondolja, hogy rajta kívül mindenki hibás, de legesleginkább azért mégiscsak azok a hibások, akik nem félnek a zűrzavartól!” (Laboda 2021, 197–198).

Tulajdonképpen részben egy ismeretelméleti belátás, illetve részben egy pszichologizáló gondolatmenet képezi az idézett eszmefuttatás alapját. Arra a fajta – az ember által átláthatatlan, felfoghatatlan, viszont létező – rendre utal Gavarin szónoki hevületű beszédében, amely sokszor a káosz képét ölti – legalábbis a humán perspektíva számára. Tehát nem a rend léte a kérdéses, hanem az emberi megismerés töredékes mivoltára utal a főhős. (Egyébként a gondolat – a világegyetem rendje a zűrzavar – valójában Kilenctől származik, akinek legfőbb feladata az egyensúly fenntartása.) Etelka néni lélektani mozgatórugóinak feltárása bár érthető, icipicit közhelyes summázatok, ítéletek, avagy tételmondatok kimondásában végződik: 1. Etelka néni fél, mert saját életének nem ura. (Valóban nem, hiszen magára hagyja lányát, Topáz Tinát, aki egzisztenciális szorongásainak közepette dermedt tétlenségben, depresszív-deprimáló lomhaságban, mozdulatlanságban tölti napjait.) 2. Aki nem ura saját életének, az egy még nagyobb rendszer ura/irányítója kíván lenni (?). 3. Etelka néni leginkább azoktól fél, akik nem félnek. Illetve az olyan mondat, mint a *„Senkinek sem kell még egy picikét se megváltoznia ahhoz, hogy része legyen a világegyetem rendjének”* (Laboda 2021, 197), mintha nem számolna a változás szükségességével: nem feltétlenül a „panta rhei” értelmében, hanem az életben szükséges alakulás, érés, kiteljesedés

sohasem statikus módján. Mindeközben, ha jól megfigyeljük – persze a didaxis távol áll a szövegtől, nem kíván fejlődésregény lenni –, főhősünk is változik (végül is kilép komfortzónájából, elindul, ahogy minden hősnek el kell indulnia), ezen kívül Makszimov is képes felülírni a szórakozott tudós sztereotípiáját. A regényben Z-ről mindjárt az elején megtudjuk, hogy amellet, hogy nem tud hazudni, és csak jó emlékei vannak, a változást szereti a legjobban.

Befejezés

Laboda Kornél második ifjúsági regényében egy kamasz(odó) fiú űrkalandjait követhetjük nyomon. Az egyforma mindennapokat kínáló földi iskola űrbéli megfelelője egy diktatórikus, kontrollált Iskola lesz, így a „principiális kizökkenést” elindító, s a bonyodalmat generáló toposz mindkét esetben az intézmény. Iskolától iskoláig tart az önfelfedezés útja. Mert valahogy mindig ez a tét: megtalálni azt a helyet, ahol otthon lehetünk. A regénybeli krízis feloldásához hozzátartozik a *Semmiség* nevű űrszeglet megteremtése – méghozzá az Iskola épületének meghagyásával. A *Semmiség* vezetője a dermedtségéből végre mozdulni tudó Topáz Tina lesz: „Ő fogad majd mindenkit, aki erre téved, és ő vigyáz arra, hogy itt mindenki azt csinálhasson, amit akar” (Laboda 2021, 263). Csakhogy a „mindenki azt csinál, amit akar” elve nagyon könnyen anarchiába torkollik, így egy kaotikus „rend” felügyelete igencsak kérdéses, de ez egy ifjúsági regény esetében már a „felnőtt” értelmezés zárójeles megjegyzése, hiszen ez a Semmiség (az univerzum egy kimondottan szabad szeglete) minden vándor, idegen vagy otthontalan befogadója, egy utópisztikus hely, az öröme, s ebben az értelemben a szabadság nehéz mámora talán a paradicsom allegóriája is lehet. A korábban idézett beszélgetésben arról kérdezik Laboda Kornélt, hogy az eszképizmus mennyire releváns, produktív értelmezői stratégia a regényben. A szerző válaszában visszaütal gyerekkorára, amelyben a „vágyódás egy meg nem határozott helyre” természetes módon jelen volt – amint talán mindannyiunk életében –, s ez a meg nem határozott hely a valóság mögötti lehetséges világokra (vagy egyáltalán a lehetőségekre) vonatkozott. A *Gavarin* is éppen ezt kínálja: barangolást távoli, lehetséges történetek és még csak elképzelni sem tudott tájak felé...

Irodalom

Farkas-Zentai Lili (2019): *A hét műtárgya: Tintaló – Könyv az alkoholról*. Beszélgetés Jásdi Julival. <https://phenom.hu/a-het-mutargya-konyv-az-alkoholrol/>

Gavarin és az álomantenna – Jásdi Juli illusztrációs kiállítása a Jókai Klubban. Beszélgetés Laboda Kornéllal és Jásdi Julival. <https://www.youtube.com/watch?v=Xj4qCn5rbzU&t=1112st>

Gombos Péter (2009): *Utópiák és disztópiák a magyar irodalomban, különös tekintettel a gyermekirodalom antiutópiáira*. PhD-értekezés. Pécs: PTE BTK.

Gombos Péter (2021): *A magyar gyermekirodalom disztópiái*. IGYIC. https://mesecentrum.hu/esszektanulmanyok/a-magyar-gyermekirodalom-disztopiai.html#_edn7 (Letöltés: 2025.06.10.)

Kaiser Zsanett (é. n.): Álomokkal a szürkeség ellen – Laboda Kornél: *Gavarin és az álomantenna* című ifjúsági regényéről. *Tempevölgy*. <https://tempevolgy.hu/online/konyvespolc/kaiser-zsanett-almokkal-a-szurkeseg-ellen-laboda-kornel-gavarin-es-az-alomantenna-cimu-ifjusagi-regenyrol> (Letöltés: 2025.06.10.)

Laboda Kornél (2015; 2019): *mátéPONTindul*. Budapest: Tilos az Á Könyvek.

Laboda Kornél (2021): *Gavarin és az álomantenna*. Budapest: Pagony Kiadó.

Lázár Ervin (2023): *Szegény Dzsoni és Árnika*. Budapest: Móra.

Mészáros János (2021): *Katicák, kozmonauták, álommeghajtás*. <https://www.koloknet.hu/ketegerlista/katicak-kozmonautak-alommeghajtás/> (Letöltés: 2025.06.10.)